

Eensgezindheid en verbondenheid

Ledevaartkerk Chaam, 27 februari 2022

Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: Ezechiël 37: 15-28

Tweede Schriftlezing: Johannes 11: 45-54

Inleiding

We leven deze dagen in vreugde én met grote zorgen. Vreugde om wat er allemaal weer kan en wat er niet meer hoeft. We mogen weer zingen, we kunnen elkaar ontmoeten bij de koffie... En overall om ons heen wordt Carnaval gevierd. Feestvieren mag weer, al zijn velen nog altijd een beetje voorzichtig. En tegelijkertijd leven we in grote bezorgdheid om wat er in Oekraïne allemaal gebeurt. De feitelijke oorlog is weliswaar ver weg, maar het raakt ons ook. Al was het maar door de schok over het buitensporige machtsvertoon. En misschien toch ook de angst voor wat het voor ons gaat betekenen.

De profetenlezing gaat vanmorgen over verlangen naar eenheid. Niet een eenheid die ten koste gaat van alles en iedereen, zoals nu eenheid tussen Rusland en Oekraïne wordt nagestreefd, over de hoofden heen van de Oekraïense bevolking. Het gaat over eenheid onder de stammen van Israël. Door oorlog en ballingschap was het volk uiteen geraakt. Een tienstammenrijk waartoe Efraïm behoort en een tweestammenrijk waartoe Juda behoort. Efraïm was de zoon van Jozef, lievelingszoon van Jacob en Rachel. Juda was een andere lievelingszoon van Jacob en Lea. Ook al zijn ze verschillend, ze horen bij elkaar. Daarover krijgt de profeet Ezechiël een beeldend visioen. Allen zullen samen één herder hebben. Daarom zingen we als antwoord op de profetenlezing: Psalm 23b, De Heer is mijn Herder. De evangelielezing van vanmorgen volgt op het verhaal over Lazarus die wordt opgewekt uit de dood. Lazarus was een broer van Marta en Maria. Marta, die Jezus was gaan halen, Maria die haar geloof belijdt, en nog veel meer mensen, zien hoe Lazarus uit zijn graf opstaat. Hoe hij naar buiten komt en leeft. Daarna begint de evangelielezing van vanmorgen.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

De profeet Ezechiël zit in ballingschap in Babel. Een schrijver in een uitzichtloze situatie die zoekt naar houvast. Hij is de profeet van de bizarre visioenen, die een boekrol moet eten. De profeet die een visioen heeft over doodsbeenderen die gaan leven. Dat is wat we kunnen lezen in het eerste deel van hoofdstuk 37. Vanmorgen lezen we het vervolg op dat visioen. Ezechiël zag een dal bezaaid met botten en beenderen, zoals het resultaat van een verschrikkelijke veldslag. Beelden die me doen denken aan de Eerste Wereldoorlog. Onlangs las ik het boek *Oorlog en Terpentijn* van Stefan Hertmans¹. Hertmans' grootvader, die schilder was met hart en ziel en de wereld met de poëtische ogen van een schilder zag, beschrijft de onmenselijke hel van de loopgravenoorlog. Op de zogenaamde velden van eer bleven zeer velen achter, gedood door kogels, bommen of mosterdgas. Onbeschrijfelijke

¹ Stefan Hertmans, *Oorlog en Terpentijn*, De Bezige Bij, 2013. In de maand februari werd dit boek gelezen en besproken in de online boekenclub van het VPRO-boekenprogramma 'Brommer op Zee'.

onmenselijkheid. Modder, drek en dood. En toch heeft Hertmans' opa het beschreven en het overleefd. En hij heeft zijn leven weer opgepakt, als een geschonden mens. Zo stel ik me dat dal van Ezechiël voor: hopeloos, levenloos, toekomstloos. Maar dan moet de profeet de beenderen gaan toespreken zodat ze weer gaan leven en er menselijkerwijs weer toekomst mogelijk blijkt te zijn. Het is het ultieme Paasverhaal, dat we vaak lezen in de Paasnacht. Er is weer toekomst, er is weer hoop, er is weer leven.

Vervolgens krijgt de profeet in zijn visioen een nieuwe opdracht. Als er weer leven mogelijk is, moeten mensen dat wel samen doen. De opdracht van Ezechiël is om samen te voegen wat los is geraakt. De stammen van Israël zijn uit elkaar geraakt. Je had het tienstammenrijk Efraïm en het tweestammenrijk Juda. Die horen toch bij elkaar? Die hebben toch allen dezelfde herder? Als een soort meubelmaker moet Ezechiël twee plankjes samenvoegen. De twee verschillende namen staan op die plankjes. Daaruit maak ik op dat ze gezamenlijk niet hetzelfde hoeven zijn. Ze horen bij elkaar, ze zijn verbonden, misschien zelfs eensgezind. Maar niet volledig éénvormig. Zo lees ik het tenminste niet. Ze mogen wél eensgezind zijn in hun verlangen naar thuis. Verstrooide ballingen die verlangen naar hun moederland. In het visioen maken ze samen deel uit van Gods verbond en samen mogen ze weten dat God in hun midden woont.

Eerlijk gezegd vind ik visioenen van eensgezindheid toch ook lastig. Hoeveel ruimte blijft er nog over voor verscheidenheid? In ons eigen land hebben mensen de coronacrisis verschillend beleefd. Verschillen tussen groepen mensen zijn alleen maar groter geworden. Het lijkt er op dat mensen steeds meer uit elkaar groeien. Nu de meeste coronaregels niet meer gelden, hopen we allemaal dat daarmee ook de verschillen tussen mensen gaan verdwijnen. Maar misschien moeten we daar wel een beetje ons best voor doen. Bewust die twee plankjes bij elkaar brengen. Beseffen dat we samen met elkaar de maatschappij vormen. Zelfs als we het fundamenteel niet met elkaar eens zijn. Dat is misschien wat Ezechiëls profetie ons in onze tijd kan leren... In zijn profetie maakte hij een beweging van een doods en uitzichtloos leven naar nieuwe hoop en nieuwe toekomst en van daar uit naar nieuwe eensgezindheid en verbondenheid.

Een vergelijkbare beweging van dood naar leven naar verbondenheid vinden we terug in de evangelielezing van vanmorgen. Het onvoorstelbare is gebeurd: Lazarus was dood en hij leeft! En nu gaat het leven verder. Er zijn mensen die hoop putten uit wat ze hebben gezien. Zij kwamen tot geloof in Jezus, staat er. Of anders gezegd: zij vonden vertrouwen in hem. Vertrouwen dat Jezus' weg een weg ten leven is. Maar anderen werden argwanend. Ook hier zien we een tegenstelling tussen twee groepen. Sommigen voegen zich bij Jezus' volgelingen, anderen brieven de verhalen over aan de hogepriester.

Overigens waren farizeeën en hogepriester niet vergelijkbaar.

De hogepriester hoorde bij de klik die met Rome heulde.

Farizeeën waren juist heel kritisch op de Romeinse machthebbers.

De evangelist lijkt ze hier op één hoop te gooien.

Hoe dan ook, de hogepriester vertrouwt het niet. Hij ziet Jezus als oproeikraai, die uit de weg geruimd moet worden. Vanuit een soort politiek opportunisme doet hij de

uitspraak: Beter dat één mens sterft voor het hele volk! Alsof hij zeggen wil: het is ook in jullie belang als hij wordt veroordeeld. Uit de mond van de hogepriester klinkt die uitspraak als een staaltje machtspolitiek. Maar in de oren van de Johannes gemeente die het veel later hoorde, moet het hebben geklonken als een profetie. Jezus is immers veroordeeld tot redding van velen. De evangelist voegt er zelfs nog iets aan toe. Jezus zal niet alleen sterven voor heel het volk, maar voor alle verstrooide kinderen van God. Om die bijeen te brengen tot één geheel. Het staat er niet, maar je ziet bijna de latere kerk voor je. Ook daar is in de praktijk de eenheid niet altijd zo goed gelukt, maar het ideaal blijft ons wel bij als een soort visioen.

Vervolgens staat er dat Jezus zich terug trekt naar de stad Efraïm. Het merkwaardige is dat niemand weet welke stad bedoeld is. In het Israël van die dagen was er geen stad met die naam. Heeft de evangelist misschien een andere bedoeling met dat woord? Efraïm is de naam van Jozefs zoon, van Jacobs kleinzoon. De naam van één van de tien stammen, een naam die ook voor de profeet Ezechiël van belang was. In het gebied van Efraïm lag de plaats Bethel - Huis van God. De plaats waar Jacob gevochten heeft en uiteindelijk een zegen kreeg. Daar waar Kajafas spreekt over dood, zoekt Jezus het leven op. Daar waar Kajafas oorlogszuchtige taal spreekt, trekt Jezus zich terug ter voorbereiding op zijn verzoeningswerk.

In alle tijden zijn er mensen geweest die op zoek zijn gegaan naar tekenen van hoop, naar visioenen van licht, naar aanknopingspunten voor een toekomst van vrede. En altijd zijn er ook mensen geweest die nooit genoeg denken te hebben, die altijd op zoek blijven naar meer macht, meer invloed, meer bezit. Helaas zijn er telkens weer mensen die oorlog voeren en gelukkig zijn er telkens ook weer mensen die daar dwars door heen blijven hopen op vrede.

In de eerste helft van de zeventiende eeuw woedde er een oorlog onder meer tussen katholieken en protestanten in met name Duitsland. De dertigjarige oorlog staat bekend als een hevige strijd waar veel Europese landen bij betrokken waren. De jonge student Georg Neumark reisde met kooplieden mee en werd overvallen door soldaten. Als jongeman maakte hij de oorlog van heel dichtbij mee. Totdat hij - 20 jaar oud - een baantje kon krijgen als onderwijzer. Blijkbaar in veilig gebied, want de oorlog zou nog zeven jaar duren. Hij was zo dankbaar dat hij een danklied schreef voor God. Zowel de tekst als de melodie is van zijn hand. Wer nur der lieben Gott lässt walten... Later schreef Johann Sebastian Bach een cantate over dit lied. Een lied over tijden die dreigend zwart zijn als de nacht. Maar ook een lied over Godsvertrouwen, over Gods genade. Diezelfde God die zijn verstrooide kinderen bijeen wil brengen, Die God, die mensen inspireert om te spreken van eensgezindheid en verbondenheid. Juist nu er in onze wereld een oorlog is uitgebroken, lijkt het mij goed dit lied van Georg Neumark met elkaar te zingen. Lied 905: Wie zich door God alleen laat leiden, weet Hem nabij, ook in tijden zwart als de nacht. Wie zich op God alleen verlaat, weet dat hij altijd met ons gaat. Amen